

לימוד היומי דקה ליתנו

יום	יום	ליקוטי מוהר"א	ליקוטי הלכות הר"ד	משנה ברורה ה"א	עלים לתרופה	שולחן ערוך ד"ש משפט
שבת	ג'	עא:	קכב	חזרה	קכא-קכב	לח, לפ,
א	ד'	עב.	קכג	ט:	קכג-קכד	מ, מא,
ב	ה'	עג:	קכד	י.	קכד-קכו	מב, מג,
ג	ו'	עג.	קכה	יא:	קכד-קכה	מה, מו,
ד	ז'	עג:	קכו	יא.	קכד-קכ	א, ב,
ה	ח'	עד.	קכז	יא:	קכד-קכ	ג, ד,
ו	ט'	עד:	קכח	חזרה	קכד-קכ	ה, ו,

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

310 | פרשת ויקרא | ג' ניסן תשפ"ג

אל"ף זעירא

להתעסק בהם כדי שייגאלו, והיו שטופים באילים" (רש"י, שמות יב, ו). ואף על פי כן נגלה עליהם מלך מלכי המלכים בעצמו, וגאלם ברוב חסדו, ודבר זה מלמדנו יסוד עצום על גאולתנו ופדות נפשנו גם בעת הזאת.

רבינו הקדוש מלמדנו שכאשר האדם "מתחיל להסתכל על עצמו ורואה שרחוק מטוב והוא מלא עוונות, אז יוכל ליפול על ידי זה ולא יוכל להתפלל ולהתבודד כלל, על כן הוא מחוייב לחפש ולבקש ולמצוא בעצמו איזה טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימינו איזה מצוה או דבר טוב. ועל ידי שמוצא בעצמו איזה זכות וטוב, על ידי זה יוצא באמת מכף חובה לכף זכות ויכול לשוב בתשובה על ידי זה, ועל ידי זה יוכל להחיות ולשמח עצמו איך שהוא, ויוכל להתפלל ולזמר ולהודות לה" (השפכות הנפש, סט. ע"פ ליקוטי מוהר"א, רפב).

והשי"ת הראה לנו הנהגה זו בפועל ממש בהיותנו במצרים, איך שהסתכלות והשמחה בנקודה טובה הדלה והקלה שהיתה בידינו אז, היא שהביאה לגאולתנו הנפלאה, עד זכייתנו להתעלות ולהיטרה ולקבל את התורה ולדבר עם השי"ת פנים בפנים.

וכדברי רבי נתן: "שישראל היו מלוכלכים, כי היו בחינת מ"ט שערי טומאה כידוע, והשם יתברך ריחם עליהם ומצא בהם נקודות טובות אפילו בתוקף טומאת מצרים שהתגברה עליהם. כמו שאמרו חז"ל 'בשביל ארבעה דברים לבד נגאלו', זה בחינת נקודות טובות שמצא בהם השם יתברך אפילו במצרים ועל ידי זה נגאלו. וזהו 'אעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך', היינו שישראל היו מלוכלכים, 'ואומר לך בְּדִמְיֶךָ חַיִּי בְּדִמְיֶךָ חַיִּי', אפילו בתוקף הדמים והלכלוכים, אף על פי כן 'חַיִּי', כי גם שם יכולין למצוא נקודות טובות, שעל ידי זה נגאלו. וזה בחינת פסח, שחמל ודילג השם יתברך על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים, שהשם יתברך ברחמיו ליקט והציל את הנקודות טובות מבין תוקף הסטרא אחרא, שזה היה עיקר גאולת מצרים" (ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר א, יב).

מתכוננים לפסח, חג החירות. גם הוא נכסף לצאת לחירות מכל שעבודי נפשו האסורה והכבולה במאסר תאוותיה ומידותיה הרעות, הלוואי וגם הוא היה יכול לזכות למה שרבי נתן מאחל לבנו במכתבו קודם פסח: "להתחדש מעתה לגמרי לצאת מעבדות לחרות עולם, מחמץ למצה, שלא תחמיץ עוד את מוחך ח"ו בשום מחשבות חיזוניות, מכל שכן וכל שכן בשום תאוה והרהור ח"ו" (עלים לתרופה, מ). אבל זה נראה לו כל כך רחוק, ימים ונהרות מפרידים בינו ובין הקדושה. איך יתכן ששפל כזה, שהטוב שלו אפסי ממש נגד הררי הרוע שלו, יוכל לזכות לגאולה וחירות עולם?!

גלות ויציאת מצרים הינה מציאות קיימת החוזרת ונעשית עם כל אחד מאתנו בכל עת. התורה הקדושה ציוותה עלינו לזכור זאת פעמיים בכל יום, ובחג הפסח חייבו אותנו ביותר 'לראות עצמנו כאילו יצאנו ממצרים', מפני שכך אכן נעשה בפועל עם כל אחד מישראל החפץ לשוב ולהתקרב לבוראו.

"כי מי שרוצה להיכנס לעבודת ה' יתברך הוא בחינת יציאת מצרים ממש, כי עיקר יציאת מצרים הוא מה שיוצאין מטומאה לטהרה, מטומאת זוהמת פרעה ומצרים לקדושת וטהרת ישראל, כמו שכתוב 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים'. וזה מוכרח לעבור על כל אדם בכל זמן בכל דור ודור, וכמו שאמרו חז"ל 'בכל דור דור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים', כי כל מה שעבר על ישראל ביציאת מצרים הכל כאשר לכל עובר על כל אדם שרוצה לזכות לחיי עולם, כי עיקר הגלות הוא גלות הנפש וכל הגלויות מכונים בשם מצרים" (ליקוטי הלכות, שילוח הקד, ה).

ובכלל החיוב "לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" הוא, שנתבונן היטב במצבם ומעמדם ועניינם של ישראל שבאותו הדור, וניקח לעצמנו חיזוק ובהירות, שבאותה מידה ובאותה הנהגה חפץ השי"ת להושיע ולגאול גם אותנו.

כידוע היו ישראל באותו הדור בתכלית השפלות "שהיו ישראל במדרגה קטנה מאד במצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה" (ליקוטי מוהר"א, ל, ו) "ואל היה בידם מצוות

דבר המערכת

ימי ערב פסח עמוסים בטירדה של מצוה, מבית ומחוץ, בגוף בנפש ובממון. אשריהם ישראל, מהדרים במצוות ומוסיפים הידורים על הידורים, בביעור החמץ ובהכנות לחג. אבל עלינו להשיג היטב שלא תהא חומרה המביא לידי קולא; לפעמים מרוב הידור על פרט אחד, מקילים בהעיקרים המחוייבים מן הדין. בלא משים יכולים חלילה לשכוח את חובת כוונת הלב בתפילה, את חובת קביעת עתים לתורה, את ההתחדשות בהתבודדות בימים אלו דווקא (ראה שיחות הר"ן נח), את חובת השמחה, ואת חובת האמונה. היצר מכשיל כבעס בקוצר רוח ועוד כהנה, ועלינו לעמוד על המשמר.

ערמת היצר מתלבשת לפעמים גם במצוות; הוא מסית להדר במקום אחד, כדי שיפול לגמרי במקום אחר חלילה. הוא יכול להוסיף רצון ודאגה לנקות מקומות ודברים שמעיקר הדין אין כלל חובה לנקותם, או לקנות דברים שאינם מחוייבים כלל, ובגלל זה להפסיד פעם ופעמיים קביעות ב'שיעורים קבועים', שבמקרים רבים הם הגורמים להפסיק אחר כך לגמרי קביעות מסוימת.

עיקר העיקרים שיש לזכור הוא ש"עיקר ביטול חמץ ושאר שבעיטה, הוא היצר הרע, המעכב מלעשות רצונו יתברך" (ליקוטי הלכות, ברכת השחר, ה, כא). ועלינו להכין עצמנו לבער את הרע הפנימי ולקבל קדושת האמונה וחג הפסח.

"אויף פסח וועט זיין" - אמר פעם מוהרנ"ת לנצרך אחד שדאג על הוצאות החג - "ווי נעמט מען דעם פסח אליין?!" חובתנו לעורר דאגה זו בלבנו, לא לתת למערבולת ערב החג להשכיח זאת מאתנו. עלינו לשים את דאגת 'הפסח עצמו', לפחות כמו מצרכי יסוד שונים שאנו כה דואגים למלא אסמינו מהם לצרכי החג, ולדמות לנפשנו איך ייראה החג בלעדם ולהשוות את הדאגה הזאת לקנין קדושת הפסח עצמו.

"מצה לשון מריבה" (ליקוטי מוהר"א, ה) - עלינו ללחום מלחמת ה' נגד יצרנו, ולא לתת לשום 'חמץ' להיראות ולהימצא ברשותנו, גם אם הוא מצופה באדרת הידור.

א כשר'ן און פריילאכן ערב פסח
העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מריבה'ק ותלמידיו

ספר רבי אברהם שטערנהארץ ז"ל לרבי לוי יצחק בןדר ז"ל ש'לפני חתונתו, שהתחתן בגיל שש עשרה, עכב הרב מטשערין את חתונתו למשך זמן, בכדי שיסיפיק לסיים את כל הש"ס לפני חתונתו.

(שיח שרפי קודש)

סוד ה'סמיכה' על

הקרבת

וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו

בפסוק זה אומרת לנו התורה דין 'סמיכה' על הקרבנות. שכן, הדין הוא: "כל קרבנות בהמה שיקריב היחיד, בין חובה בין נדבה, סומך עליהן כשהן חיות" (רמב"ם, מעשה הקרבנות פרק ג), "וצריך הסומך לסמוך בכל כוחו בשתי ידיו על ראש הבהמה, שנאמר על ראש העולה" (שם), "ובמקום שסומכין שוחטין, ותיכף לסמיכה שחיתה" (שם).

מהו סוד ה'סמיכה' על הקרבן לפני הקרבנות? מגלה לנו רבינו הקדוש:

"הקרבנות מביאין מבהמות, שהם בחינת כח ה'מדמה', כי הבהמה יש לה גם כח המדמה. וכשאדם הולך אחר המדמה שבלב, דהיינו אחר תאוותיו חס ושלו, שבאין מכל המדמה, זהו מעשה בהמה ממש, כי גם הבהמה יש לה כח המדמה.

ועל כן כשאדם חוטא חס ושלו, וכל החטאים באין על ידי כח המדמה שמשם נמשכין כל התאוות, על כן הוא צריך להביא קרבן מבהמות, וצריך לסמוך עליו, ולהתוודות על חטאיו על הקרבן בשעת הסמיכה, ועל ידי זה נמשכין כל החטאים וכל כח המדמה על הבהמה, שהיא בחינת מדמה כל". ואחר כך: תיכף לסמיכה שחיתה, ושוחטין הבהמה לקרבן, ועל ידי זה נכנע ונשבר המדמה" (ליקוטי מוהר"ן, כה).

להקריב את ה'רצון'...

ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סלת ויחיה קרבנו

ופירש רש"י: "לא נאמר 'נפש' בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה? עני! אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו".

כל הקרבנות הם סוד הכנעת הבהמיות, שהמקריב את קרבנו זוכה לכוף את יצרו ולהכניע את בהמיותו וגשמיותו להשם יתברך.

אבל העני, שהוא העני ממעשים טובים ואין בו דעת לזבוח את יצרו לגמרי - יש לו גם כן תקוה, על ידי שמקריב את נפשו ורצונו להשם יתברך.

זה לשון מוהר"ן:

"כל הקרבנות של בהמות ועופות שסומכין עליהם ושוחטין אותם, זה בחינת זביחת היצר כמובא. אבל המנחה אין בה שחיתה, והיא בחינת קרבן עני; 'אין עני אלא מן הדעת'. היינו, מי שהוא עני במעשים טובים ואין בו דעת לזבוח את יצרו לגמרי, ואף על פי כן הוא רוצה להקריב קרבן לה' נתנה לו התורה עצה שיקריב את נפשו, היינו רצונו. שזהו בחינת קרבן מנחה שנאמר בה 'נפש', שהוא קרבן עני שאין בה שום שחיתה, ואף על פי כן היא יקרה מאד בעיני ה' יתברך, מאחר שרצונו חזק כל כך לה' יתברך עד שגם הוא בעניו הגדולה אינו מונע את עצמו מלהקריב קרבן לה', דהיינו בחינת קרבן מנחה שהוא בחינת נפש בחינת רצון" (ליקוטי הלכות, ברכת הירח, ח).

שאלה:

בפרוס עלינו ימי חודש ניסן, בהם מסוגל ביותר להתחדש בעבודת ההתבודדות ביערות ובשדות חוץ ליישוב, כמובא בשיחות הר"ן שיחה צ"ח שבימים אלו מתעוררים כל הצמחים והעשבים "ואז טוב ויפה מאד כשיוצאים לשוח בשדה 'שיחה זו תפילה' ותחינה ותשוקה וגעגועים להשם יתברך, ואז כל שיח ושיח השדה המתחילים לחיות ולצמוח אז, כולם נכספים ונכללים בתוך שיחתו ותפילתו".

הן על כך רציתי לשאול: ב"ה זכיתי - אחר כיסופים של ימים ושנים - להתחיל התחלה חדשה, לפני כחודש, לנסוע ליער בכל לילה אחר חצות. אך בימים האחרונים, דווקא אחר ששברתי את קושי ההתחלה והתחלתי להרגיל עצמי בזה, התגברו עלי מניעות כבדות, ובעיקר פחדים ויראות נפולות (של כלבים ושמעאלים וכיו"ב) המפחידים אותי מאד, ואיני יודע כדת מה לעשות?

תשובה:

אח יקר!

תחת אשר נשיב לך על ענין הפחדים [שכבר ביארנו פעם בארוכה במדור זה את דרכי ההתמודדות עמהם] נכתוב לך מעט דיבורים על ה'מתחיל במצוה אומרים לו גמור'.

הנה, ב"ה זכית לשבור את קושי ההתחלה, כדברייך, אך עתה עליך לדעת שה'גמור' קשה אף יותר מה'התחלה', ולכן בראות היצר שאתה עומד לקראת ה'גמור' ואתה עומד לקנות קנין והרגל בעבודת ההתבודדות ביער בחצות הלילה - הרי הוא מתגבר ביתר שאת ויתר עז.

שכן, כמה שהתחלה קשה, הרי שהגמר קשה ביותר, "כי כל התחלות קשות - והגמר קשה ביותר" (ליקוטי הלכות, משא ומתן ד, טו).

וכשרואה הבעל דבר שהאדם עומד לקראת גמר, ועומד לסיים איזה דבר שבקדושה, ולהשלים נפשו בשלימות מסויימת, הרי הוא משתטח לאורך ולרוחב למנוע אותו, להחלישו ולהכשילו. "כי כן דרך הבעל דבר והסטרטא אחרא, כשרואה שהאדם סומך סמוך ממש לשערי הקדושה, וכמעט שיכנס, אזי הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד, רחמנא ליצולן. על כן צריך אז התחזקות גדול נגדו" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, מח).

'התחזקות גדול' צריכים אז, לעבור את המלחמה ולגמור את מה שהתחיל!

"ועל כן אין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה, והמתחיל במצוה אומרים לו גמור, כי צריכים לומר לו 'גמור', כי צריכין לחזק אותו על הגמור ביותר, כי הגמר קשה ביותר. וזהו בכלליות ישראל. וכן בכל אדם בכלליות עבודתו, ובפרטיות בכל מצוה ובכל עבודה" (ליקוטי הלכות, שם).

אומרים לו גמור!

יכולים אנו לראות זאת בחיי היום יום:

לפעמים אנו מתכוונים לתפילה בכונה, טובלים במקוה, לומדים בהתלהבות, ומתייצבים לתפילה, ולפתע הכל נסתם... אין שום התעוררות, ולא מצליחים לומר אפילו תיבה אחת כראוי.

לפעמים הלב מלא וגדוש ברצונות, בכיסופים, בדאגות, במכאובים, ומתכוונים אנו לשפוך כל זאת לפני ה'. ולשם כך, מכוונים את ה'שעון מעורר' לחצות הלילה, ניעורים מהשינה, נוטלים ידיים ומתלבשים, מברכים ברכות השחר, אצים רצים להסעה' המסיעה ליער, מתיישיבים על אבן, והנה ראו זה פלא: אין דיבורים, אין רצונות, אין דאגות, הכל יבש וקפוא...

לפעמים הלב מתמלא בכיסופים לנסוע לציון המצויינת, לד' אמות הקדושות של רבינו הקדוש, וטורחים בטירחות אין מספר להשיג דבר נורא זה. משיגים מעות, קונים 'כרטיס', מסדרים את כל הסידורים, וכו' וכו', "ואחר כך כשנסוע, מתגבר עליו היצר הרע, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחילה. ואחר כך כשבא להצדיק, מתגבר עליו היצר הרע עוד יותר, ואובד כל חשקו" (ליקוטי מוהר"ן, עב).

וכן הלאה.

ועל זה הדרך, גם כשהאדם נכנס לאיזה עבודה מעבודת ה', אזי על פי רוב כשמתמיד בזה זמן מה, ועומד הוא כבר להתרגל לזה הדבר ולקנותו בקנין שלם, [שזהו נחשב כ'גמור' לגבי מדריגה זו] מתגבר עליו הבעל דבר ביתר שאת ויתר עז.

ולדוגמא: בהתמדת התורה. גם אם כבר שבר קושי ההתחלה, והתמיד זה זמן מה בתורה הקדושה, אף על פי כן כשבא לבחול' של 'גמור' וכבר עומד להתרגל באמת בלימוד התורה הקדושה - אשר דבר זה עולה על קיום כל התרי"ג מצוות, כדברי רבינו הקדוש "הרגל הלימוד הוא עולה למעלה על קיום כל המצוות" (ספר המידות, לימוד ג). ושעל זה אנו מבקשים בכל יום 'שתרגילנו בתורתך' - מתגבר עליו הבעל דבר ביתר שאת ויתר עז, למנוע אותו מהתמדת התורה בכל מיני טצדקי. ואשרי המתחזק אז, לבלי להיכנע, רק לגמור את מה שהתחיל.

וכן הוא לענייניך:

בבואך לקראת ה'גמור', לקנות קנין והרגל בענין ההתבודדות ביער אחר חצות, אשר היא "מעלה עליונה וגדולה מן הכל" והיא "עיקר עבודת איש הישראלי" - אתה צריך חיזוק רב ביותר!

וכדי לקיים צוואת חז"ל "המתחיל במצוה אומרים לו גמור, כי צריכים לומר לו 'גמור', כי צריכין לחזק אותו על הגמור ביותר" (ליקוטי הלכות, שם) - נענה אף אנו, ונאמר לך:

אח נלבב, חזק ואמץ! גמור את אשר התחלת... אל תיבהל, תמשיך בכל הכח, וה' יאה בעזרך 'לגמור' בשלימות.

פנינים מאירים וחידושים מהדורים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים זי"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכטער שליט"א אשר ציין ורשם לפנינו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת ויקרא

ולהכניע הקליפה וס"א אשר כל חיותה היא רק בחינת גסות והגבהה כמו שכתוב (ירמיה מט, טו) אם תגביה כנשר וכו'. והביטוש וההכנעה עד עפר ממש זוהי מיתתה וביטולה. והיינו על ידי לב נשבר ונדכה ולהיות נבוא בעיניו נמאס וכו'. וכמ"ש בזוהר הקדוש (ויקרא ה) על פסוק (תהלים נא, יט) זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה וכו'. כי כל קרבן מן הבהמה הוא לשם הויה היא מדת הרחמים. אבל לשם אלקים היא מדת הדין אין מקריבין קרבן בהמה כי אם לשבר ולהעביר רוח הטומאה והס"א וזהו רוח נשברה. והאיק נשברה רוח הס"א. כשהלב נשבר ונדכה וכו'. והאיק נשבר הלב ונדכה. הנה מעט מזעיר הוא על ידי סיגופים תעניות בדורותינו אלה שאין לנו כח להתענות הרבה.

החילוק בין ויקר הנאמר בכלעם לויקרא שנאמר במשה

ויקרא אל משה (ויקרא א, א) מצנינו (במדבר כג, ד) ויקר אלקים אל בלעם החילוק, בין ויקר הנאמר אצל בלעם, לויקרא שנאמר במשה הוא, שאצל בלעם ירד הדיבור אליו והוא לא נתעלה על ידי הדיבור ונשאר אותו בלעם כאשר היה, עומד מבחוץ. אבל אצל משה כתוב ויקרא היינו קרא אותו שיקרב הלום ונתעלה משה לקראת הדיבור.

מגדולי החסידות האדמו"ר מסאטמאר עמוד קמה

קרבן מן הבהמה הוא לשם הויה היא מדת הרחמים

מן הבהמה מן הבקר מן הצאן תקריבו את קרבנכם (ויקרא א, ג). לבטש

ברכת על נטילת ידים בבוקר

מקור הדין

המקור לחיוב נטילה ידים בשחרית מובא פעמיים בגמרא ברכות. פעם אחת; בפרק הוואה (טו) תוך כדי כשהגמרא מונה את כל ברכות השחר שמברכים בכל בוקר, מביאה הגמרא גם את ברכת נטילת ידים, בזה הלשון: 'כי משא ידיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים'. פעם שניה; בפרק היה קורא (טז) 'אמר רבי יוחנן הורצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא קריאת שמע ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה'.

בנוסף הביא הבית יוסף מקור לחיוב נטילת ידים בבוקר מזורח הקדוש (וישב קפד) שכשהאדם ישן בלילה שורה עליו רוח רעה, וכשמעתורר הולך הרוח הרעה ממנו ונשאר על ידיו, ועל ידי הנטילה יורד הרוח רעה מן הידים ונטהר ונקרא קדוש. והשערי תשובה (פ"ק) הביא בשם זוהר כתב די שמי שאינו נוטל ידיו בבוקר מתחייב מיתה לשמים.

טעם הדין

מצינו ג' טעמים לחיוב הנטילה, שני טעמים על פי גולה, ואחד על פי נסתר.

טעם הראשון

הראשון (ברכות פ"ט ס"י כג) כתב הטעם לפי שידים של אדם עסקניות הן ואי אפשר שלא יגע האדם בבשרו במקומות המכוסים ומטונפים בלילה באמצע השינה, ואסור לקרות קריאת שמע ולהתפלל בידיים מטונפות, על כן תינקו חז"ל חובה ליטול ידים קודם קריאת שמע ותפלה בבוקר.

לשיטתו, דין זה הוא לא רק קודם תפלת שחרית, רק גם קודם מנחה ומעריב, אם אדם עשה צרכיו ונגע במקום מטונף ורוצה להתפלל מנחה ומעריב חייב ליטול ידים ולברך על נטילת ידים. ומאידך, מי שהיה ער כל הלילה ולא ישן כלל אין צריך לשיטתו ליטול ידים בבוקר שרי לא נגע במקום במטונף.

שיטה זו מתאים עם המיימרא בפרק היה קורא, שנטילת ידים הוא בשביל שיוכל לקרות קריאת שמע ולהתפלל בטהרה ועל ידי זה נחשב שיקבל עליו עול מלכות שמים שלימה. וגם הטור והמהב"ר חייבו את סדר הסימנים של הטור ושולחן ערוך לפי מיימרא זו [כמבואר בטור ס"ט ב], שלאחר שלובשים הבגדים בודקים הנקבים (=סימן ג) ואחר כך נוטלים לידים (=סימן ד) ומברכים על נטילת ידים אשר יצר ואלקי נשמה (=סימנים ה-ז) ואחרי זה לובשים ציצית ותפילין ומתפללים (=המשך הסימנים).

טעם הרשב"א

הרשב"א (ש"ת ח"א ס"י קצא) כתב הטעם לפי שבבוקר אחר השינה נעשה האדם ככריה חדשה, שנאמר 'חדשים לבקרים רבה אמותנך', ותינקו חז"ל חיוב נטילת ידים כדי שיתקדש האדם בקדושה ויטול ידים מן הכלי כדולמנת הכהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו.

לשיטתו, אין חיוב נטילת ידים רק בבוקר ולא לפני מנחה ומעריב, ולשיטתו מי שהיה ער כל הלילה אף שלא ישן חייב ליטול ידים בבוקר ולברך על נטילת ידים, ואף שהוא בעצמו אינו מרגיש את התחדשות הבריאה, כיון שכל הבריאה מתחדשת הרי גם הוא בכלל (משנ"ב סק"ח). ויש מקילים לשיטתו שאין צריכים להסמין את הברכה לנטילה, ואפשר לברך גם אם כשמפסיק הרבה זמן לאחר הנטילה, וכמו שאר ברכות השחר שאנו מברכים בבית הכנסת לאחר זמן שקרא התרנגול ופקח העינים ולבש הבגדים (עי' ס"ו ס"ב).

שיטה זו מתאים עם המיימרא בפרק הוואה, שנמנה שם ברכת על נטילת ידים כחלק משאר ברכות השחר.

טעם הזוהר

הזוהר הקדוש (שם) כתב שהטעם הוא כדי להעביר הרוח רעה ששורה על הידים בבוקר, ובאמת שענין זה מובא גם בגמרא שבת (קט) ובגמרא יומא (עז) שיש שד ששורה על הידים תיכף כשקמים מן המיטה ואינו עובר עד שנוטלים את הידים ג' פעמים. ומטעם זה אסור לנגוע בנקבי הגוף עד שנוטלים לידים, וכן אסור לנגוע במאכלים עד שנוטלים לידים מטעם זה והנוגע במאכל בלי נטילת ידים שורה על זה שד שנקרא 'שיבתא' (ומובא בש"ע ס"ב ה).

לפי טעם הזוהר יש איסור חמור לשהות סתם בלי נטילת ידים אפילו אם נשאר במיטה, וכל שכן שאסור ללכת ד' אמות בלי נטילת ידים. ואילו לפי הטעמים הנגליים אין איסור לשהות סתם ואפילו לקום מן המיטה וללכת קודם נטילת ידים, וכמו שנשמע מסדר הטור

והשולחן ערוך שאין צריך ליטול ידים רק לאחר שקם מן המיטה ויצא לבית הכסא. אמנם למעשה הביאו כל האחרונים את דברי הזוהר לפסק הלכה (משנ"ב ס"א א"ב ס"ב ושוע"ר שם ס"ז).

ונסתפקו הפוסקים האם הרוח רעה נוצר מחמת השינה ואפילו אם יש ביום צריך ליטול ידים, או שהרוח רעה נוצר מחמת הלילה ואפילו אם השכים קודם העלות השחר וכבר נטל ידיו צריך לחזור וליטול ידים אחר העלות, ועל פי זה נפסק בשולחן ערוך (ס"ג טו) שיש להחמיר בשניהם ליטול הידים בלא ברכה. אבל באשל אברהם מבוטשאטש (ס"ד ה) הביא בשם האריז"ל שאין רוח רעה על הידים רק אם יצטרפו שניהם ביחד שישן בלילה, וכתב שאף שאין לזוז מפסק השולחן ערוך מכל מקום אין צריך להקפיד בהם מללכת ד' אמות ולנגוע במאכלים ללא נטילה. וכן כתב במשמרת שלום להרה"ק מקודינב ז"ל (ס"א א"ב ס"ג) לענין שינה ביום 'אבא מרי נ"ע ראתי שלא היה מדקדק להעמיד מים אצל מיטתו אבל היה מדקדק שלא לצאת מן הבית בלא נטילה'.

אנו חוששים לכל השיטות

למעשה אנו חוששים לכל השיטות, ונוטלים לידים הן מפני רוח רעה השורה על הידים, והן מפני נקיות הידים המטונפות שיהיו ראויים לקריאת שמע ולתפלה, והן משום שאנו נעשים ככריה חדשה. אמנם לגבי הברכה אין מברכים 'על נטילת ידים' אלא אם שייך שני

הזהירות ב"נעגל וואסער"

בעצמו המי נטילה הוא סגולה ליראת שמים. באשל אברהם מבוטשאטש (ס"ד ה) הביא קולא בשם חמיו שהקפידא שלא ללכת ד' אמות בשחרית בלי נטילה, היינו דוקא בעת שקם ממתו בשחרית על מנת שלא לישן עוד אז, אבל ההולך בלילה לצרכיו על מנת לחזור למקומו תיכף לישן, אין להקפיד מללכת ד' אמות בלי נטילה. וכתב: 'לא יהיה אלא ספק נראה שבכהאי גוונא שומעים להקל'. אמנם במשמרת שלום (קודינב ס"א) תמה עליו, וכתב שאין לסמוך על זה להקל רק לצורך גדול, ודוקא באמצע הלילה, אבל אם כבר האיר היום אינו מועיל מה שיחזור לישון.

העולם אומרים בשם הגר"א שאחרי שהועלה הגרף פוטוצקי על המוקד נתבטל הרוח רעה של נעגל וואסער. וכך מובא בארחות רבינו (ח"ג עמ"ו קפד) בשם הגרש"א ז"ל שאמר לו תלמיד חכם המימן מיקירי ירושלים שמקובל איש מפי איש מרבנו הגר"א ז"ל שבשעה ששרפו את הגר צדק בוינא יצאה אש ממערת המכפלה בחברון והחלישה את רוח הטומאה של שינת לילה בענין המהלך ד' אמות בלי נטילת ידים. ובאמת שעוד קודם לזה מציינו שכתב המהר"ל (ש"ש חולין פ"ח ס"י לא) שבזמנינו אין רוח רעה מצויה על הידים בבוקר. אבל למעשה כתב בש"ת משנה הלכות (חט"ו ס"א) שחלילה לסמוך על זה כי מי לנו גדול ממרן המשנה ברורה שידע נתיבות הגר"א והזהיר מאוד על נטילת ידים בבוקר כפשוטו הזוהר והפוסקים.

כתב החזון איש ז"ל באגרותיו (ס"ד ט) 'צריכים לתת לב לזיהור ממפסידים טבעיים וסגוליים, ומן הסגוליים שלא להקל בנטילת ידים המבוארים בשולחן ערוך, ומאד החמירו בזה, כמבואר בשולחן ערוך אורח חיים סימן ד' וזה בכלל טהרה המביאה לידי קדושה'. וכך כתב הבן איש חי (ש"א תולדות י) 'זהר כל אדם לצוות את אשתו שתעשה כל יום נטילה לילדים הקטנים אפילו שהם יונקי שדים. וגם מנהג זה הוא סגולה טובה לקטנים כדי שיגדלו בטהרה והיהו גדולי הקדש'.

ומסופר שפעם באה אשה אחת אל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע ובכתה לפניו אודות בעלה שמיים ליום הרי הוא פורק עול מצוות עד שאינו מקפיד כלל אף על חמורות, ואמרה שברצונה להתגרש הימנו. שאלה הרה"ק מבעלזא ז"ע האם הוא עדיין נוטל 'נעגל וואסער' בבוקרו של יום? וענתה האשה, הן! נענה הרה"ק ואמר לה אם כן אל תתגרשי ממנו ואל תתייאשי מעמו כי כל אימת שעוד נוטלים ידיים שחרית עוד נמצאים בשורש נשמה יהודית.

ומובא בספרים שירא שמים יש לו להכין המי נטילה קודם השינה, וכך כתב בסדר היום (כוונת נטילת ידים) 'כל ישראל ירא שמים ובעל נפש צריך שיזמין אצל מראשותיו קודם שהולך לישן שני כלים אחד מלא מים ואחד ריקן ויתן המלא בתוך הריקן מכוסה ונקי'. ומובא במאסף לכל המחנות (דף ק) בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ע שגם השופך

הטעמים הנגליים של הרא"ש והרשב"א.

בזמנינו נוטלים כמה פעמים קודם התפלה

בזמנינו על פי רוב נוטלים לידים כמה פעמים קודם התפלה, תיכף כשקמים נוטלים נעגל וואסער כחומרת הזוהר הקדוש, ואחר כך הולכים לבית הכסא כפי המבואר בשולחן ערוך (ט"ז א) וכשיוצאים נוטלים פעם שניה, אחר כך הולכים למקוה וכשיוצאים נוטלים פעם שלישית, ואלו שרגילים ללמוד או להתבודד קודם התפלה הולכים לבדוק הנקבים שנית סמוך לתפלתם ונוטלים לידים פעם רביעית.

ונשאלה השאלה על איזה נטילה יש לברך הברכה; שהרי לפי שיטת הרא"ש יש לברך על הנטילה הכי קרובה לתפלה כשיוצא מן המקוה או כשיוצא מבית הכסא כשנפנה סמוך לתפלה. ואילו לפי שיטת הרשב"א יש לברך על הנטילה הכי קרובה לשעת קימתו מן המיטה שאז נעשה בריה חדשה.

הכרעת המשנ"ב לברך סמוך לתפלה

המשנה ברורה (ס"ד ד סק"ד ו' ס"ד ו' סק"ט) הביא את הכרעת החיי אדם שנכון להמתין מלברך על נטילת ידים עד סמוך לתפלה, ואז יש לבדוק הנקבים ולאחר שיוצאים מבית הכסא נוטלים את הידים ומברכים על נטילת ידים עם שאר ברכות השחר. וטעמו: שאפוא זה יוצאים את שיטת הרא"ש, וגם לשיטת הרשב"א כיון שמסדר ברכת על נטילת ידים עם שאר ברכות

השחר יוצאים בזה.

הנהיגים לברך סמוך לקימה

אכן כידוע הרבה נוהגים על פי האריז"ל לברך את כל ברכות השחר תיכף כשקמים מן המיטה, ואם כן אינם יכולים לסדר את ברכת על נטילת ידים עם שאר ברכות השחר סמוך לתפלה לצאת שיטת הרשב"א, ולכן הם מברכים גם ברכת על נטילת ידים בנטילה הקרובה לקימה מן המיטה, וכן כתב השערי תשובה (שם ט"ז א) והכף החיים (שם ס"ב א) וכן כתב א"י ז"ל בש"ת קנה בושים (ח"ב ס"ג ע"ש) שאם עושים הפסק גדול בין שעת הקימה לתפלה אין להתעכב עם הברכה עד סמוך לתפלה (אכן, אם קמים בחצות ונוטלים לידים אחר העלות קודם התפלה יתכן שאם מברכים אז יוצאים גם את שיטת הרשב"א והרא"ש ביד).

והוסיף הכף החיים (שם) שאם מרגישים בעת שנוטלים הנעגל וואסער שיש צורך להתפנות אין לברך אז על נטילת ידים עד שיעשה צרכיו ואז יברך אז על נטילת ידים. ובאשל אברהם מבוטשאטש כתב שתמיד יש חשש איסור עיכוב הנקיות דקטנים וחשש איסור אמירת ברכה תיכף כשקמים ויש לברך אחר יציאה מבית הכסא, אלא שהסתפק אם מי שיש לו חיוב טבילה נכון לאחר הברכה עד אחר הטבילה או לא, ונטה לומר שראוי לברך קודם טבילה כמו שמברכים ברכת המפיל ואשר יצר בלי טבילה.

אוהב ישראל

רבי אבאלע (ד)

כל העולם לא נברא אלא בשביל זה

ביתו של ר' אבאלע היה רחבת ידים וגדול למאד, כדרך העשירים הגדולים, עם הרבה חדרים גדולים וקטנים מצוירים ומרווחים כארמון ממש [וסיפר ר' לוי יצחק בענדער ז"ל שעוד ראה את ביתו של ר' אבאלע לפני מלחמת העולם, והיה גדול כרחוב שלם, הולך ונמשך ממזרח למערב ומדרום לצפון].

ופעם אחד בחג השבועות הזמין את אנ"ש שבעירו טשערין, שיבואו אחר תפילתם לטעוד בביתו המהודר סעודת החלב. ובין האולמות היו לו גם שני אולמות מיוחד לאורחים, הראשון היה גדול מאד, והשני קטן ממנו. וכשבא ר' אבאלע עם אנ"ש מהבית המדרש ראה שזוגתו הכינה את הסעודה באולם הקטן, הרים את קולו ואמר לה: לא טוב הדבר אשר את עושה; **איבער וועמען האב איך דאס אלעס, נישט איבער זיי?**! = "וכי בשביל מי יש לי את כל מה שיש לי, וכי לא בשביל אנשי שלומינו?!" ותיכף פתחה את האולם הגדול כרצונו (שי"ש"ק ח"א סי' קס"א).

"נתן נתן לו ולא ידע לכבד"

ומסופר על אודות ידו הפתוחה לפזר לצדקה, אשר ממנו יש לראות גודל כפיית יצרו:

רבי פנחס יהושע מתלמידי מוהרנ"ת היה עני מרוד, והיה דר בדירה עלובה מאד, והיה משלם שכר דירה ה' רובל לשנה.

פעם אירע שלרוב עניותו המופלגת לא היה לו לשלם שכר דירה, וכך גדל החוב משנה לשנה משך ז' שנים עד שהיה חייב סך ל"ה רובלים, ובא בעל הדירה ואיים עליו שאם לא יפרע לו חובו יפנהו בכח מהדירה. בלית ברירה ושלא כדרכו הלך ר' פנחס יהושע לקבץ מעות אצל מכיריו, שיעזרו לו לשלם שכר דירה.

כשבא לבית ר' אבאלע, נכנס לביתו הענק, ועבר מחדר לחדר עד שהגיעו לחדר שישב שם ר' אבאלע. שפך לפניו ר' פנחס יהושע את מר לבו. כששמע ר' אבאלע מצבו הוציא מכיסו סך של ה' רובלים ונתן לו, באמרו לו: 'השאר החסר לך, לך ואסוף משאר אנ"ש'. הודה לו ר' פנחס יהושע על נדבתו והתחיל לצאת מהחדר. **כשהגיע לסוף החדר, קראו ר' אבאלע ואמר לו: 'קח עוד חמשה רובלים'. לקחם ויצא, והיה כאשר הרחיק ללכת עד לחדר השני כדי לצאת מהבית, קראו עוד הפעם ר' אבאלע והוסיף לו עוד חמשה רובלים, יצא עד להחדר השלישי ושוב שמע את קולו של ר' אבאלע שיבוא לפניו, נכנס ונתן לו עוד ה' רובלים. וכך היה עד ששילם לו את סך של ל"ה רובלים, שהוא סך כל החוב שהיה חייב לשכר דירתו.**

ואמרו אנ"ש שרואים בזה איך **השתגבר בכל פעם ר' אבאלע בעצמו לשבור את הקמצנות, ולנדב עוד סכום ועוד סכום**, וכעין המבואר בליקו"מ (ח"ב סי' ד) על הפסוק **"זאת העורבים ציווית לכלכלך"** (שי"ש"ק ח"ב סי' ר"ה).

למכור את פמוטי הכסף עבור רבינו...

כשהלך פעם רבי נחמן מטולטשין זצ"ל אליו שיתרום עבור ענייני רבינו ז"ל; הן עבור צרכי הקלויז, והן ובפרט עבור הדפסת ח' כרכי ה'ליקוטי הלכות', שכידוע עסק בזה ר' נחמן מטולטשין במסירות נפש - נידב לו ר' אבאלע סכום הגון.

אמנם, רבי נחמן מטולטשין לא רצה לקבל ממנו מה שרצה ליתן, כי רצה סכום יותר גדול, ואמר לו ר' נחמן: **"אחי רועי, עס שטייט דיר נישט און צו פארקויפן דינע זילבערען לייטער פארן רבינ'ס זאך?!"** (= וכי אינו ראוי שתמכור אף את פמוטי הכסף שלך עבור צרכי רבינו?)! כי הבין ר' נחמן שאף ר' אבאלע סובר כמוהו, שאין שום ערך לכל ענייני עולם הזה, נגד ענין המשכת קדושת רבינו ז"ל בעולם, כמבואר בליקו"מ (ח"א סי' רמ"א) שכשזוכה שירגיש בעצמו שהתקרבות להצדיק הוא יקר מכל העשירות שבעולם, אז בוודאי אינו משיג על ממונו ואינו רוצה כלל עשירות, עיי"ש (שי"ש"ק ח"א סי' קנ"א).

כתב לי **רבי צבי הירש הלוי איש הורביץ** (בן פנו של רבי אפרים זלמן מרגליות מבראד) שמעתי ממגיד אמת, שכאשר היה אא"ז הגאון המובהק רשכבה"ג מהרא"ז מרגליות זצלה"ה מסתופף בבית קדשו של **אדמו"ר הגאון איש אלקים מאפטא זצלה"ה**, שאל לאא"ז את הירושלמי: **רבי חייא נפק לקרייתא**, חזי דמחללי מעצרתא [רבי חייא יצא לאיזו עיירה, ראה אותם מזלזלים בקדושת חג השבועות], אמר: למחר אפרסם בפיתקא: "אל תקרי עצרת 'תהיה' לכם אלא 'תחיה' לכם" [כי לפי כללי הדרש, אותיות ה' והח' מתחלפות. כלומר שע"י שיכבדו ולא יחללו את החג הקדוש הזה יזכו לחיים].

ושאל הרה"ק מאפטא את הגאון רבי מהרא"ז מרגליות: מדוע הוצרך לכתוב בפיתקא, ולמה לא דרש את הדרש הזה ברבים, כדרכו תמיד, וכדרך כל התנאים והאמוראים בימים ההם, כי לא מצינו שהדרך היתה אז לפרסם דברי תורה בפיתקאות.

השיב לו הגאון הנ"ל, כי מובא בגמ' (מגילה כ"ד:) שרבי חייא לא היה יכול לבטא את האות ח', וא"כ כיון שכל עיקר דרש זה היה באל תקרי 'תהיה' אלא 'תחיה' החילוף מ"ה" ל"ח", ובאות זו היה לו מגומגם, לכן אין כבוד לדרוש אותם ברבים, והוצרך לכתוב את הדרש בפיתקא.

וזה כלשון רבינו הנ"ל שתורה שהיא בבחינת 'ולגלוגו עלי אהבה' אין לדרוש אותה כמו שהיא ברבים, כי אין לדרוש אלא דברים המבוררים.

ובספר שם הגדולים מסיים שם: **"והקדוש מאפטא נשקו על מצחו"**.

לכבוד יומא דהילולא רבה דהרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל, האוהב ישראל מאפטא ז"ע, ה' ניסן תפ"ה

בליקוטי מוהר"ן (סי' כא) מביא רבינו הק' שיש שתי בחינות: "יעקב" ו"ישראל", ודורש על פי זה את הפסוק (תהלים קלה ד) **"כי יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגולתו"** - ש'יעקב' מרמז על מדרגה נמוכה, ו'ישראל' מרמז על מדרגה גבוהה כידוע. המדרגה בבחי' "יעקב" היא עבודת ה' בבחי' מוחין דקטנות, היינו שהמוח הוא בהעלמה. ועל זה אומר הכתוב **"כי יעקב בחר לו י-ה"** - שהקב"ה בחר גם במדרגת יעקב. היינו שאצל השי"ת חשובה כל עבודה של איש ישראלי, אפילו אם היא בקטנות המוחין. כל מצוה, אין גבול וערך למעלתה. כל דבר תורה, כל תפילה וכל עובדין טבין אין ערך לחשיבותם, אפילו אם הם נעשים בקטנות המוחין.

ומביא שם ממדרש שיר השירים, מה שדרשו חז"ל (שיר השירים רבה ב ד) על הפסוק **"ודגלו עלי אהבה"** - "אל תקרי ודגלו, אלא ולגלוגו עלי אהבה". היינו אפילו אנשים כאלו שאינם יודעים לבטא את המילים כראוי בתורה ובתפילה, השי"ת מתענג בהם. וזה מצד **"כי בחר לו י-ה"**, שהבורא ית' בחר בהם, הגם שהם בקטנות המוחין. אבל כמובן שאז אינם מסוגלים להשפיע אורם לרבים.

אולם 'ישראל' היא המדרגה העליונה, מלשון שררה, כמפורש בקרא על השם "ישראל" (בראשית לב כט) **"כי שרית עם אלקים (אדונים) ועם אנשים ותוכל"**. ומובא שישראל הם אותיות **'לי ראש'**, היינו שהמח מאיר לו בזיו נועם השגות אלקות. 'לסגולתו' - אם הוא במדרגה כזאת, אזי לא זו בלבד שהוא עצמו נמצא במעלה נשגבה, אלא הוא מסוגל להנהיג ולהשפיע ולהאיר ולגלות תורתו לרבים, לעם 'סגולתו'. וזה "ישראל" "לסגולתו" שבחינת "ישראל" יכול לדרוש ולהשפיע לעם 'סגולתו'.

ומצאתי אסמכתא נאה לדברי רביה"ק בספר שם הגדולים החדש (חלק א' אות ז סימן כ"ח), ואלו דבריו שם:

אל"ף זעירא

המשך מעמוד א'

מתחילים לקרות ולהיכנס לתוך התורה, ועל כן התינוק כשמתחיל לקרות ולהיכנס בתורה, הוא מתחיל מויקרא שהוא אלף זעירא כי 'ויקרא' מדבר מגמר הקמת המשכן, שאז קראו השי"ת והתחיל לדבר עמו מהמשכן".

רבי נתן מוצא בכך רמז נפלא והדרכה עצומה למי שמעשיו הטובים נמצאים בהעלמה עצומה, ונותרו בו רק נקודות זעירות טובות קטנות מאד, וזה לשונו:

"מושה, שהוא הצדיק האמת, על ידי הזכות שמלמד על ישראל ומוצא בהם נקודות טובות, אפילו אם הם חוטאים מאד כמו במעשה העגל רח"ל שכולל עבודה זרה וגילוי עריות שפיקוח דמים, אעפ"כ הוא מוסר נפשו עליהם עד שמוצא בהם זכות ומחזירם לה' יתברך, ועל ידי זה נבנה המשכן. ואז קוראו מהמשכן בבחינת אלף זעירא דויקרא, **רמז לו שילך בדרך זה שאפילו כשישראל חוטאים מאד ח"ו אעפ"כ יראה למצוא בהם זכות אפילו אחד מני אלף**, שזהו בחינת אלף זעירא דויקרא שנקטנה האלף מחמת שנטלו ממנו האלף אורות בעוון ישראל. והראה לו הקדוש ברוך הוא למשה שמשם דייקא, מבחינת האלף זעירא, היינו מבחינת הזכות והטוב אחד מני אלף שמצא בישראל והכניסם לכף זכות, שם דייקא הוא קורא אותו מהמשכן, כי זה עיקר בחינת מלאכת המשכן" (ליקוטי הלכות, תחומין ו, 1).

אם חפצי גאולה אנו, חובתנו להתחיל לשמוח באותם נקודות זעירות שנמצאים עדיין בנו, ולהחיות עצמנו להתחיל מחדש לשוב אל ה'.